

het ondraaglijk besef

n i e u w s b r i e f   v a n   h e t   f o n d s   s u z a n   d a n i e l

n u m m e r   z e v e n   -   j u n i   2 0 0 2

colofon

'het ondraaglijk besef' is de halfjaarlijkse nieuwsbrief van het
'het ondraaglijk besef' est la lettre d'information semestrielle du
FONDS **suzan daniel**

homo/lesbisch archief en documentatiecentrum
archives et centre de documentation homo/lesbien

postbus / boîte postale 569 B-9000 Gent 1 / Gand 1
suzan.daniel@skynet.be
+32(0)9-223.63.74 (Anne) +32(0)9-223.58.79 (Bart)

vorm: Hilde De Bock
druk: Sint-Joris, Merendree

verantwoordelijke uitgever: Omar Van Hoeylandt, Kroonprinsstraat 29,
9031 Drogenen

omslagillustratie: Roger Vertongen (begin jaren '60)

Het Fonds Suzan Daniel is een initiatief van Leen Charles, Denise De
Weerd, Anne Ganzevoort, Bart Hellinck, Hans Soetaert en
Omar Van Hoeylandt.

Het Fonds Suzan Daniel werkt samen met Amsab vzw (Instituut voor
Sociale Geschiedenis), KADOC (Katholiek Documentatie- en Onder-
zoekscentrum), AVG (Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis vzw)
en RoSa (Rol en Samenleving vzw) en heeft de steun van het Liberaal
Archief vzw en het ADVN (Archief en Documentatiecentrum van het
Vlaams-Nationalisme vzw).

Marc Van Overmeiren las de Franse teksten na.

lidgeld / cotisation 500 BEF / 12,39 EU
steunend lid vanaf / membre de soutien à partir de 2.000 BEF / 49,57 EU
rekeningnummer / numéro de compte 068-2150156-81
leden ontvangen gratis de nieuwsbrief
les membres reçoivent gratuitement la lettre d'information

f o n d s   s u z a n   d a n i e l

Vanuit de vaststelling dat er al veel verloren is gegaan en bekommerd
om wat dreigt te verdwijnen, kwamen eind 1995 drie mannen en drie
vrouwen samen.

Na een grondige voorbereiding werd op 8 mei 1996 de vzw Fonds Su-
zan Daniel, homo/lesbisch archief en documentatiecentrum, opgericht.
Deze pluralistische vereniging wil alle informatiedragers uit het homo/
lesbisch verleden en heden verzamelen, ordenen, inventariseren en ter
beschikking stellen van geïnteresseerden.

Daarnaast plant het Fonds ook allerlei activiteiten rond dit materiaal:
inrichten van tentoonstellingen, studie- en vormingscycli, publiceren van
studies, documenten, enz.

Om dit alles professioneel te verwezenlijken wordt in de praktijk sa-
mengewerkt met erkende archiefinstellingen. Ook zij achten dit thema
belangrijk en willen zich inzetten om er een extra aandachtspunt van te
maken.

In een eerste fase wil het Fonds zich richten op het verzamelen van
verenigings- en privé-archieven. Op termijn zal door een gezamenlijke
catalogus het materiaal toegankelijk worden gemaakt.

*Ayant constaté que beaucoup de documents se sont perdus déjà et
soucieux de ce qui risque de disparaître, trois hommes et trois femmes
se réunirent fin 1995. Le 8 mai 1996 l'asbl Fonds Suzan Daniel, archives
et centre de documentation homo/lesbien, fut fondé après de profonds
travaux préparatoires.*

*Cette association pluraliste se propose de rassembler, de ranger,
d'inventorier tous les documents et sources d'information du passé
homo/lesbien et de les mettre à la disposition du public intéressé. Le
Fonds prévoit aussi l'organisation d'activités diverses autour de ces
matériaux: des expositions, des cycles d'études et de formation, la publi-
cation des études, des documents, etc. La coopération dans la pratique
avec des Archives reconnues doit garantir une réalisation profession-
nelle de tous ces projets.*

editoriaal

Hoever kunnen we terug in de tijd?

Volgens 'De Morgen' van 4 mei 2002 (in een artikeltje naar aanleiding van Reynebeaus 'Trommels en janetten') niet verder dan 28 juni 1969. Toen werd 'het officiële startschot van de homobeweging gegeven', in New York nog wel, toen de bezoekers van de Stonewall Inn, de pesterijen van de politie beu, in opstand kwamen. De monotonie van de herhalingsdwang; Stonewall als legitimatie voor de homobeweging. Of, als er geen geschikt verleden bestaat dan kan je er altijd wel een in elkaar flansen. Zoiets? De emancipatiebeweging van homo's en lesbiennes begon immers lang voordat iemand ook maar van Stonewall had gehoord en het 'officiële startschot' ergens in de VS of waar dan ook, is nooit gegeven. Feiten achterhalen is één, weten welke betekenis eraan gehecht wordt is een ander paar mouwen. Feiten op zich, hoe essentieel ook voor historisch onderzoek, zijn niet zo geschikt om het verleden te verklaren en interpretaties kunnen, zoals in het geval van Stonewall, leiden tot permanente versluiering en de fascinatie voor 'die geschiedenis' blijft dan onverminderd.

Maar wanneer we in aanmerking nemen in welke wanorde theorieën en verhalen tot ons zijn gekomen, hoe archieven jarenlang op ontoereikende wijze werden bewaard, soms versnipperd, tot stofjes gereduceerd (een archief dat in de vlammen opgaat of door nabestaanden wordt vernietigd, kan niet meer spreken, het is dood en de dood zelf heeft geen ervaringen laat staan vertelbare herinneringen); hoe weinig archiefmateriaal beschikbaar is over individuele homo's en lesbiennes, op welke manier zij zichzelf leerden kennen en waarderen; over het onconventionele leven van mannen en vrouwen die het gezelschap van anderen van hun eigen sekse prefereerden... als we dit alles in aanmerking nemen, kunnen we niet anders dan onze 'onbereikbare' geschiedenis in al haar verschijningsvormen met al haar ongemakken accepteren.

Er is bovendien ook nog steeds een ontstellend gebrek aan belangstelling voor de homo- en lesbische leefwereld vanuit het 'klassieke' historisch-wetenschappelijk onderzoek. Natuurlijk(?), in Vlaanderen zijn geen erkende homostudies mogelijk aan de universiteiten en vóór de oprichting van het Fonds Suzan Daniel bestond er geen gestructureerd archief. Maar dit neemt niet weg dat wetenschappelijk onderzoek naar homoseksualiteit en lesbianisme wordt opgesloten binnen een intellectueel maatschappelijk getto. Er wordt bovendien nauwelijks geld beschikbaar gesteld voor fundamenteel wetenschappelijk onderzoek. En soms lijkt het dat de geschiedbeoefening zich toelegt op het wegschrijven van dit homo/lesbisch verleden. Ondanks toenemende tolerantie ten aanzien van homoseksualiteit en lesbianisme blijven we opgezaald met alle dubbelzinnigheden en ambivalenties tussen taal en praktijk.

We vroegen ons af hoever we terug kunnen in de tijd en hoopten daarbij dat de kennis van het verleden altijd kennis is van het heden. Dat is juist, in die mate dat het bronnenmateriaal nodig voor een gedegen onderzoek ook grondig wordt verkend. Maar het verleden lijkt voor sommige historici nog nauwelijks waarneembaar.

In haar artikel 'De grenzen van seksueel geweld : schuld en schande in Vlaanderen tijdens de negentiende eeuw' behandelt Stefie Herman zoals te verwachten 'het gevonniste seksueel geweld tegen volwassen vrouwen'. Het hele artikel wordt geschreven vanuit de positie van het vrouwelijke slachtoffer in een mannenmaatschappij. Elke vorser heeft uiteraard het volste recht om zijn/haar onderwerp af te bakenen maar dat heeft meestal als gevolg dat men bij zo'n soort onderzoek vertrekt vanuit een niet-geëxpliciteerde heterovanzelfsprekendheid : seksueel geweld kan dan enkel afkomstig zijn van mannen binnen de context van heterorelaties.

Precies dáár liggen 'de grenzen van seksueel geweld'!. Seksueel geweld tegen homoseksuele mannen en vrouwen is absoluut geen recent fenomeen. Toegegeven er werd (en wordt) van dit soort criminaliteit uiterst zelden melding dan wel aangifte gedaan bij de politie, maar afgezien daarvan zou een studie met die titel (hoe beperkt het bronnenmateriaal ook is) deze categorie delicten toch niet onvermeld mogen laten. En ook al vindt men slechts maar één getuigenis dan geeft die wel degelijk te kennen dat er iets gebeurd is.

En dit om nog maar eens te pleiten alles met zorg te bewaren, niet selectief want wie weet welke opvatting van homoseksualiteit en lesbianisme er over tien of twintig jaar heerst? En laat ook de nostalgie niet verloren gaan (vergeet Stonewall niet!) want bij nostalgie gaat het erom het verleden te ervaren, maar het niet present te stellen. Dit verschil, deze spanning moeten we koesteren. Op die manier geven we ook de komende generaties een kans om uit te maken wat zij over 'hun' verleden willen en kunnen zeggen en schrijven.

Omar Van Hoeylandt

1 Herman, Stefie : De grenzen van seksueel geweld : schuld en schande in Vlaanderen tijdens de negentiende eeuw. In : Tijdschrift voor Sociale Geschiedenis 28 (2002) 1, pag. 57-80.

het fonds in 2001-2002

Het handvol vrijwillig(st)ers van het Fonds blijft zich dag in dag uit inspannen om de doelstellingen van de vereniging te verwezenlijken. Het zoeken naar archief- en documentatiemateriaal dat gered dient te worden, het ontsluiten van wat we reeds hebben binnengehaald, het schrijven van artikels voor deze nieuwsbrief, het uitwerken van onze toekomstige website, het beantwoorden van telefonische en schriftelijke vragen, het onderhouden van contacten,... het spreekt wellicht allemaal minder tot de verbeelding en levert meestal ook geen pakkende foto's op, maar het is wel erg essentieel en noodzakelijk werk.

Alice Van Emrik (foto SVC)

Daarnaast waren we ook op nog een aantal andere terreinen actief.

s t a n d s

Het vergroten van de naambekendheid van het Fonds is een basisvereiste opdat we onze kernopdracht kunnen vervullen: het redden van ons homo/lesbisch cultureel en historisch erfgoed. Veel materiaal gaat immers nog altijd verloren omdat men van ons bestaan niet afweet of omdat men niet weet waarin we eigenlijk geïnteresseerd zijn. (Voor alle duidelijkheid: alles!)

Onze intussen reeds klassieke aanwezigheid op een aantal evenementen, door middel van een stand en/of het uitdelen van promomateriaal, is alvast – hoe gelimiteerd ook – een min of meer eenvoudige manier om op een korte tijd een grote groep van ons doelpubliek te bereiken. Het voorbije jaar gaven we alvast present op de eerste editie van het Antwerpse Regenboogfestival, de Lesbiënnedag 2001 en de Belgian Lesbian and Gay Pride.

a c t i v i t e i t

Af en toe probeert het Fonds Suzan Daniel iets extra te doen. In het kader van de voorbije Lesbiënnedag (20 oktober 2001) nodigden we daarom Alice Van Emrik uit. In de jaren zeventig was zij zowel actief in de vrouwenbeweging (onder meer het Antwerpse Vrouwencentrum), de gemengde homo- en lesbiënebeweging (de vrouwenwerkgroep van het Gespreks- en Onthaalcentrum Antwerpen, vanaf 1977 als eerste ondervoorzitster van de Federatie Werkgroepen Homofilie) als de autonome lesbische beweging (bijvoorbeeld als mede-oprichtster van Atthis). Tijdens een boeiende en leerrijke namiddag kwamen al deze facetten van haar engagement, evenals haar persoonlijk leven, aan bod. Een namiddag die ons sterkte in de overtuiging dat er al heel wat is gepresteerd – zowel binnen als buiten de beweging – maar dat de huidige generatie daar nauwelijks nog weet van heeft. Een namiddag die er ons bovendien nogmaals op wees dat er door de jaren heen toch wel al het een en ander veranderd is.

Enkele weken eerder hadden Anne en Bart op vraag van de groep Vieux Rose ook al een lezing gebracht over de geschiedenis van de homo- en lesbiënebeweging in ons land.

v e r w e r k i n g

Uitgeregende medewerkers aan de stand op de voorbije Roze Zaterdag (foto SVC)

De aanwinsten bij onze collectie blijven nog altijd vlot binnenkomen. Aangezien het nooit onze bedoeling is geweest louter als stocageruimte te fungeren, wordt er vanzelfsprekend hard gewerkt aan de ontsluiting van al die schatten. Het volgende nummer van deze nieuwsbrief zal

in belangrijke mate in het teken staan van dat aspect van onze werking. Hier en nu brengen we echter reeds de ontsluiting van onze collectie 'los materiaal' in herinnering. Een avond per maand wordt immers door 3 tot 5 vrijwillig(st)ers ijverig gewerkt aan het opzetten van een classificatiesysteem voor de dagelijks aangroeiende verzameling strooibriefjes, folders, pamfletten, programmaboekjes, overlijdensberichten, enzovoort. Alle hulp hierbij is vanzelfsprekend meer dan welkom.

Afspraak: elke derde woensdag van de maand (met uitzondering van juli), vanaf 19h00, in de leeszaal van Amsab, Bagattenstraat 174 te 9000 Gent.

n o o d o p r o e p

Eerder dit jaar brandden de appartementen van medewerkers van Het Gehoor en het voormalige Roze AktieFront (RAF) uit. Gelukkig raakte niemand gewond, maar de gevolgen voor het archief- en documentatiemateriaal zijn ronduit rampzalig. Zo ging het volledige archief van het RAF in de vlammen op. (De enige uitzondering hierop vormt de af-fichecollectie die eind vorig jaar reeds aan het Fonds was overgemaakt, en bijgevolg reeds onder veilige(r) omstandigheden werd en wordt bewaard.)

Deze gebeurtenissen vormden voor het Fonds Suzan Daniel de directe aanleiding om een noodoproep te versturen naar alle homo/lesbische organisaties, met de vraag ons tijdig materiaal over te maken en ons daarnaast in hun 'mailing list' op te nemen.

Het is nog te vroeg om het effect van dat schrijven te kunnen evalueren. Langs deze weg willen we echter wel reeds deze oproep herhalen ten aanzien van de uitbaters van homo/lesbische bedrijfsjes enerzijds en iedereen individueel anderzijds: wacht niet te lang... Stel niet uit tot op het ogenblik dat het te laat is. Contacteer ons op tijd zodat afspraken kunnen worden gemaakt en materiaal overgedragen...

suzy solidor of de dualiteit

Zo'n goede veertig jaar geleden reed ik met mijn Volkswagen naar het zuiden van Frankrijk. Ik had een appartement gehuurd volgens een nieuwe vakantieformule, een motel aan de Côte d'Azur die toen erg in trek was.

Langs de beroemde autoweg 'Nationale 7' zwierde ik langs de vrachtwagens door de prachtige natuur van de Provence en ergerde mij zoals iedereen aan de opstoppingen, omdat de 'Nationale 7' door ieder mogelijk denkbaar dorpje kronkelde.

Na enkele dagen zonnebaden op de harde keien van het strand stak een felle, koude mistral op. Ik vluchtte naar het binnenland.

Een laan vol platanen loopt van Cagnes-sur-Mer naar le Vieux Cagnes, een prachtig dorpje op een heuvel met een kasteel. Het was een steile klim langs een wirwar van kronkelende straatjes met overal bloemen op balkons en binnenplaatsen. Op het plein voor het kasteel bestelde ik op een terras een thee aan een uit de kluiten gewassen jonge vrouw met kort haar, zo zwart dat het een blauwe glans afstraalde. Ik noemde ze de 'blauwgelokte'. Mijn idee over de jovialiteit van de 'méridiens' kreeg echter meteen een deuk toen zij met een klap een van die groene-met-gouden-rand-kopies op het tafeltje kwakte. Ik slenterde verder en zag dat de bar eigenlijk een nachtclub was. Het kasteel was gesloten en ik genoot van het uitzicht op de prachtige vallei vanop een bank onder een schuin gegroeide den.

In een hoek van het plein ontdekte ik een antiekzaak, met als ingang een ijzeren boog overgroeid met rozen. Tussen enkele oude meubels stonden ronde tafeltjes en stoelen, maar alles was potdicht. Op de boog stond de naam Suzy Solidor. Bij een volgende klim naar Vieux Cagnes liep ik het museum binnen. Het hing vol met portretten van een jonge blonde vrouw, geschilderd door onder meer Foujita, Marie Laurencin, Tamara de Lempicka, Picabia, Van Dongen: Suzy Solidor. Ik ging nu dagelijks thee drinken bij de 'blauwgelokte', die hulp had gekregen van Serge, een jonge homo. En op een dag zaten mensen op het terras van de antiekzaak. Een oudere grote en in het zwart geklede dame met sluijk grijs haar en een erg getekend als uit steen gehouwen gezicht, zat er met een rauwe stem te praten met enkele jonge vrouwen. Ik herkende nauwelijks het model van de schilderijen uit het museum.

Ik herinnerde mij nu vaag vroeger nog gehoord te hebben over een zangeres Suzy Solidor.

Ik kwam bijna jaarlijks terug in Cagnes. De 'blauwgelokte' werd grijs maar bleef even snauwerig, Serge bediende minder zwierig in zijn roze broek, en de antiekzaak verviel. Le Vieux-Cagnes raakte eveneens in verval, het werd grijs, de bloemen waren verdwenen.

Jaren later liet Suzan Daniel in een gesprek ineens de naam Suzy Solidor vallen. Ze bracht mij vlug even op de hoogte. En ik realiseerde me dat ik onbewust gedurende jaren voorbijgelopen was aan het icoon van de lesbiennes uit de jaren dertig.

Suzy Rocher was een Bretoense, geboren op 18 december 1900 in Saint-Servant, een dorp nabij de havenstad Saint-Malo. Ze woonde met haar ongehuwde moeder in een huisje met een aarden vloer. Een zeepkist zou haar wieg geweest zijn. Clichés of niet? Suzy woonde tegenover het huis van de beroemde zeerover Surcouf, en verhalen deden de ronde dat een nobele afstammeling van de piraat haar vader zou geweest zijn... iets wat Suzy maar al te graag bevestigde. Ze was een wild en ruw kind, gek op de zee, niet preuts, niet al te sociabel, en ze wilde de wijde wereld in. Iets wat tijdelijk niet doorging omwille van het uitbreken van de oorlog: in 1917 haalde zij een autobrevet en bestuurde ziekenwagens.

Suzy droomde ervan mannequin te worden, en kort na de oorlog vertrok ze naar Parijs. Tegenover het bekende modehuis van Madame Lanvin was de antiekzaak van Yvonne de Brémond d'Ars gevestigd. Zij lanceerde Suzy Solidor. Met haar kort blond haar, harde trekken, diepblauwe ogen en androgyn lichaam maakte Suzy furore. Zij was het prototype van 'la garçonne'. Yvonne bestelde bij bekende schilders portretten van haar ontdekking, die weldra ook aan een carrière begon in het chanson. Met haar speciale donkere stem, "une voix qui sort du sexe" zou Jean Cocteau van haar zeggen, bleef het succes niet lang uit.

In 1932 brak Suzy Solidor met Yvonne, en organiseerde een reeks concerten om een eigen antiquariaat te lanceren: 'La grande Mademoiselle'. Het was een succes.

Het jaar daarop opende zij in de rue Saint-Anne 13 een cabaret 'La vie parisienne', dat 'the place to be' van de Parijse uitgaanswereld werd. Aan de piano werd Suzy begeleid door de componist Polnareff, vader van de bekende chansonnier Michel Polnareff.

De chansons van Suzy gaan over de zee, de matrozen, de haven. Ze zong 'comme un homme' sensueel over vrouwen. Ze deed provocerende uitspraken in de pers; haar nachtclub werd het uithangbord van de lesbiennes en de 'invertis'. In het troebele, sensuele lied 'Ouvre', op een gedicht van Maurice Magre, smeekte zij een vrouw zich helemaal te openen voor haar kussen, in de hals, op haar borsten, tot op "sa lèvres rose". Het lied werd de hymne van het sapphisme. Zij zong ook over homo's: een jonge matroos die in een homo-bar verzeild raakt; in 'l'Escale', vraagt een zeeman "laisse un peu ta braguette ouverte". Het was gedurfd maar duidelijk.

miscellanea

Cette rubrique vous présente des élucidations quant à une sélection de personnes, endroits, dates, événements et autres initiatives, tombés dans l'oubli ou pas, sur lesquels nous appelons votre attention.

c o c v l a a n d e r e n

Op vrijdag 16 maart 1962, om 20h30, kwam een "kleine groep homofielen samen om in hun eigen verenigingslokaal initiatieven op te bouwen". Het was de eerste vergadering van het Cultuur- en Ontspanningscentrum (COC) Vlaanderen, waartoe het initiatief was genomen door Walter Van Boxelaer. Voortaan kwam men elke vrijdagavond samen "voor kennismaking, ontspanning, gesprekken, discussie en de opbouw van nieuwe actieplannen".

De werking van deze eerste Vlaamse homogroep, een zusterorganisatie van het Brusselse Centre de Culture et de Loisir (CCL-COC), was aanvankelijk vooral toegespitst op individueel onthaal, en het groepsleven verliep binnenskamers, onopgemerkt voor de buitenwereld. Contacten met het COC Nederland zouden hierin echter in 1964 verandering brengen: men kreeg de stimulans naar de maatschappij toe te werken. Dat leidde in de praktijk tot de organisatie van een aantal colloquia in Brussel en Antwerpen, dat wil zeggen de eerste grote publieke bijeenkomsten van de Belgische

Een brochure van het C.O.C. Vlaanderen uit 1964.

homo- en lesbiennebeweging.

Kort daarop volgde echter een terugval. De voorzitter, en vooral dan zijn stijl, werd steeds meer gecontesteerd, hetgeen resulteerde in een aantal conflicten en eind 1965 zelfs in een afscheuring. Het COC Vlaanderen belandde hierdoor enigszins op een zijspoor. Met de oprichting van COHOM, een poging om te komen tot een nationaal samenwerkingsverband van alle homo- en lesbienneverenigingen, kwam de groep wel opnieuw meer op het voorplan. Na het mislukken hiervan evolueerde het COC Vlaanderen geleidelijk echter tot een vriendenkring, die pas in 1990 werd ontbonden.

Al heeft deze organisatie beslist niet alle initiële verwachtingen ingelost, toch heeft zij een uitermate belangrijke rol gespeeld in de geschiedenis van de homo/lesbische beweging. Niet in het minst omdat het de eerste (en enige) groep was, en omdat quasi alle voormannen van die beweging (Paul Rademakers, Jackie Boeykens, Robert Van Maroey, Marc Erauw,...) daar toen hun eerste stapjes hebben gezet.

BH

Het Fonds wil deze veertigste verjaardag niet onopgemerkt laten voorbijgaan. Meer informatie over de activiteit die we ter gelegenheid hiervan organiseren vindt u verder in dit nummer.

Suzy Solidor had evenwel zowel relaties met mannen als met vrouwen. Ze speelde mee in de verfilming van 'La garçonne' samen met Arletty en Edith Piaf. In 1937 bracht zij samen met Yvette Guilbert de 'Driestuiversopera' van Bertold Brecht op de planken, en trad zij verder op in de music-hall, in 1938 samen met Charles Trenet. In Marseille veroverde zij het publiek van de Alcazar met een recital van 'les petites fables', onder meer op gedichten van Jean Cocteau. Suzy Solidor bleef optreden tijdens de bezetting van Frankrijk. In haar cabaret vertolkte zij het beroemde oorlogslied 'Lily Marlène'. Er kwamen heel wat 'aangebrande' politici over de vloer, en Suzy had een relatie met een hooggeplaatste nazi.

Het brak haar zuur op na de oorlog. Zij verliet Parijs en vertrok met haar schilderijen voor een rondreis in Amerika. Dat lukte echter niet echt. Terug in Parijs opende zij een nieuw cabaret in de rue Balzac. In 1960 trok ze zich met haar schilderijen terug in Cagnes, waar zij een antiekzaak en een nachtclub uitbaatte. Zij trad op in het decor van haar 225 portretten.

Voor zij overleed, in 1983, schonk zij veertig van haar mooiste schilderijen aan het museum van Cagnes, waarna de rest openbaar verkocht werd. Het dorpje stierf met haar.

Suzy Solidor zong over de zee en de liefde; een dubbelzinnige liefde, zowel van een man voor een vrouw, een vrouw voor een vrouw, een man voor een man.

Denise De Weerd

bibliografie

De biografische gegevens over Suzy Solidor zijn vrij bewerkt naar de Franse tekst van Jacques Primack op de bijlage van de CD "Suzy Solidor, la fille aux yeux de lin" (Succès et raretés, 1934-1935) uitgegeven door Disque Chansophone. Ook het illustratiemateriaal is hieruit overgenomen.

e . h . p i e t e r d e h a e n e
(1 9 1 6 - 2 0 0 1)

Op maandag 3 september jl. overleed kanunnik Piet(er) De Haene op 85-jarige leeftijd in zijn geboortestad Brugge. Tijdens de voorbede bij de begrafenisdienst werd hij er omschreven als een pastoraal bewogen iemand die zijn homo/lesbische medemensen 'wars van vooroordelen en dogmatisch denken (...) met liefdevol respect' aanvaardde, ondersteunde en begeleidde.

Deze medeoprichter (en directeur) van Tele-Onthaal en interdiocesaan verantwoordelijke Gezinspastoraal had sinds het eind van de jaren zestig een belangrijke rol gespeeld in de homo- en lesbiennebeweging in Brugge en Vlaanderen. Toen enkele personen in 1968 hun plan om een gesprekscentrum voor rooms-katholieke homofielen op te richten, voorlegden aan een aantal geestelijken, was kanunnik De Haene al van de partij. Hij bepleitte toen het opstarten van kleinere lokale groepen en stelde - na een lichte aarzeling - meteen voor ook in Brugge een kern van geïnteresseerden bijeen te brengen: vanuit zijn geloof en zijn visie op het evangelie vond hij immers dat hij zich moest inzetten voor 'homofielen'. De eerste vergadering van het Gesprekscentrum Brugge, op 26 april 1969, ging uiteindelijk dan ook door bij hem thuis. Aangezien de West-Vlaamse provinciehoofdstad niet de eenvoudigste plek was om een homogroep op te richten, had men er de eerste jaren met heel wat tegenkanting af te rekenen. Steeds kon men echter op de steun van E.H. De Haene rekenen, hetgeen verklaart waarom hij tot het eind door de Brugse beweging op handen werd gedragen.

Zijn engagement beperkte zich echter niet tot het lokale vlak: ook op nationaal vlak, en meer bepaald in de schoot van de Federatie Werkgroepen Homofilie (FWH), was hij actief. Zo hechtte hij veel belang aan de onthaalwerking. Op dat vlak hebben trouwens nogal wat mensen persoonlijk veel aan hem te danken. Als oom van Jean-Luc, vooraanstaand CVP-politicus en later veelvuldig minister en premier, speelde hij voor de FWH ook op politiek vlak een belangrijke rol. En daarnaast zorgde hij op financieel vlak mee voor het voortbestaan van de koepelorganisatie: wanneer de subsidies weer eens te laat werden uitbetaald - en dat gebeurde nogal regelmatig - stond hij mee klaar met een overbruggingskrediet.

Dat de breuklijn gelovig-vrijzinnig binnen FWH zeker in de eerste helft van de jaren tachtig voor nogal wat spanningen zorgde, stemde De Haene beslist droef. Als priester en kanunnik raakte hij daarbij echter onvermijdelijk betrokken: voor vrijzinnigen was hij immers de verpersoonlijking van de Kerk. Een interview met enkelen onder hen in het Nederlandse homoblad Sek, onder de titel 'Een kanunnik in je achterhoofd', veroorzaakte dan ook heel wat deining, al benadrukken de geïnterviewden dat

Kanunnik Piet De Haene.

ze daarmee net niet De Haene zelf viseerden.

Daarentegen haalde hij wel veel persoonlijke voldoening uit de werking van de groepen Homo & Geloof, waar hij mee aan de basis van lag. Dat het symposium 'Religie, moraal en homoseksualiteit' op 19 november 1983 kon plaatsvinden in het Theologisch en Pastoraal

Centrum te Antwerpen, dat wil zeggen op 'officieel terrein', was voor hem een grote vreugde, evenals het verschijnen van de referaten in het tijdschrift *Kultuurleven*.

In tegenstelling tot Wilfried Lammens, die gedurende de jaren zeventig erg actief was in de beweging en zich als priester-arbeider zelf min of meer buiten de officiële kerkstructuur plaatste, was Piet De Haene duidelijk veel gezagsgetrouwer. In een zeldzaam interview, in 1985 verschenen in het tijdschrift *Gerust Geweten*, antwoordde hij bijvoorbeeld het volgende op een vraag waarmee gepeild werd naar de openheid bij het episcopaat: "over het kerkelijk beleid heb ik niet te oordelen. Mijn bisschop heeft mij evenmin geoordeeld. Hij heeft mij laten doen." De officiële kerkelijke standpunten uit Rome kwamen hem echter erg pijnlijk over. Hij stelde dat dit resulteerde in een gewetensdruk "die mij onthutst en ergert en pijn doet. Ik hou van mijn kerk... daarom die pijn." Vanuit FWH en Homo & Geloof probeerde hij een ander geluid te laten horen, hetgeen onder meer resulteerde in de brochures 'Homofilie en pastoraal' en 'Is er minder tussen ons? Over religie en homosexualiteit'.

Kanunnik Piet De Haene verkoos in zekere zin in stilte en op de achtergrond te werken. Hij verrichtte er veel en essentieel werk. Met zijn overlijden verloor de homo- en lesbiennebeweging in Brugge en Vlaanderen zonder enige twijfel een groot figuur.

BH

r a y m o n d c h a r l e s
(1 9 1 2 - 2 0 0 1)

La nécrologie du baron Raymond Charles fait impression: procureur général émérite près la Cour de Cassation, professeur extraordinaire émérite à la faculté de droit de l'Université Catholique de Louvain, président honoraire du Comité supérieur de contrôle, du Conseil National de Protection de la Jeunesse et de l'Oeuvre Nationale de l'Enfance, ancien administrateur de la Donation Royale et titulaire de pas mal d'autres distinctions honorifiques belges et étrangères.

Cet homme, décédé à l'âge de 89 ans, membre du cercle intime de l'ancien premier ministre Paul Vanden Boeynants, a joué un rôle majeur dans l'histoire du mouvement homo/lesbien belge, même s'il n' a jamais été actif dans ce mouvement. Charles est un personnage-clé parce qu'on le considère comme l'architecte de l'article 372bis du Code Pénal belge et parce que vingt ans après il a prêté main-forte en vue de son abrogation. Dans 172 ans d'histoire belge l'article 372bis a été le seul passage du Code Pénal à discriminer expressément les homosexuel(le)s: l'âge de consentement pour les relations homosexuelles était élevé de 16 à 18 ans. Ainsi la lutte contre 372bis allait assumer une valeur symbolique importante pour notre mouvement.

Avec L. Massion-Verniory, médecin-expert, Raymond Charles, alors procureur du Roi, a écrit en 1957 un article intitulé 'Aspects médico-psychologiques, sociaux et juridiques de l'homophilie' (Revue de droit pénal et de criminologie, xxxviii, 3). Le prosélytisme des homosexuels et la hausse apparente de la prostitution masculine – l'article est illustré par des aperçus statistiques intéressants 'de certains aspects de l'homosexualité masculine à Bruxelles-ville révélés par l'examen des interventions de son service de police communale des mœurs' – inquiétaient les auteurs et nécessitaient le législateur, selon eux, à faire quelque chose. 'La plupart des pays proches du nôtre par le degré de civilisation qu'ils ont du bien commun et du respect de la liberté humaine, ont compris que les nécessités de la défense de la société les obligeaient à fixer des limites aux agissements de certains homosexuels et à infliger des peines à ceux qui ne les respecteraient pas.'

Leur requête fut exaucée: le député socialiste francophone Freddy Terwagne élabora un amendement au projet de loi sur la protection de la jeunesse, que le Parlement a approuvé en mars 1965. (Par comparaison: deux ans plus tard la commission de justice du Parlement néerlandais s'est penchée sur la question s'ils devraient abroger l'art.248bis, un article analogue dans le Code Pénal de nos voisins du nord.)

Presque vingt ans après la publication de son texte Raymond Charles a pourtant changé d'opinion. Le chanoine Pieter De Haene, administrateur de la Federatie Werkgroepen Homofilie (FWH), était présent à un

I — REPARTITION PAR AGE
A) Comparaison avec les chiffres de la police
Nombres absolus

Ages	Population belge masculine 1955	Criminalité masculine 1955	Outrages aux mœurs 1955 Hommes	Homosexualité Chiffres de la police
16 à — 18	116.964	481	44	18
18 — 21	173.188	1.219	78	63
21 — 30	578.840	6.236	243	342
30 — 40	598.557	5.412	183	261
40 — 50	623.005	4.225	149	248
50 — 60	577.703	2.355	113	240
60 et +	657.410	696	42	202
Total :	3.325.667	20.604	852	1.374

Un des tableaux dans l'article de Charles et Massion-Verniory, comparant «le nombre d'homosexuels constatés, la population belge et la criminalité».

congrès international à Milan, comme Raymond Charles. Par hasard Jackie Boeykens, président de la FWH, faisait un voyage d'affaires et logeait ces jours-là aussi dans cette ville italienne. Le R.P. De Haene a joué ensuite le rôle de médiateur: il a invité les deux autres personnes à dîner et après toute une soirée de discussions 'révélatrices' Charles fut convaincu qu'il avait commis une erreur. Il est ensuite venu assister au congrès de la FWH en 1977, a publié un nouvel article défendant l'abrogation de l'art.372bis et a aidé Jackie Boeykens à entrer en contact avec nombre de magistrats et policiers importants. (En 1985 le Parlement a enfin aboli 372bis, entre autres grâce aux initiatives de Luc Van Den Bossche, alors jeune député socialiste.)

Voilà un résumé de l'histoire de l'art.372bis telle que nous la connaissons. Elle a été décrite et analysée plusieurs fois dans des articles et des mémoires de licence. Mais il est intéressant – et étonnant d'ailleurs – de constater qu'aucun de ces auteurs ne semble avoir essayé de regarder au-delà d'une analyse juridique ou du bref récit que nous venons de livrer. Personne ne semble avoir demandé à Charles de raconter sa version des faits ou des détails plus précis.

C'est pourquoi nous avons essayé tout de même de le faire quelques semaines avant son décès. Nous lui avons téléphoné à plusieurs reprises et envoyé quelques lettres. En tant que réponse il s'excusait surtout: à l'âge de 88 ans il ne se souvenait plus guère de cette époque-là. Oui, il avait rencontré Freddy Terwagne. Mais s'ils s'étaient entretenus de son article dans la Revue de droit pénal et de criminologie? 'Je suis vraiment désolé, monsieur. Afin de seconder sa mémoire, et à sa demande explicite, nous lui avons encore envoyé notre mémoire de licence en histoire le 5 septembre dernier. Trop tard: une semaine plus tard il est décédé. Pas mal de questions importantes resteront donc probablement sans réponse.

BH

S e p p e Y p e r m a n (1 9 3 0 -
2 0 0 1)

Het is al lang geen nieuws meer dat de homo- en lesbische beweging haar eigen verleden nauwelijks kent. Dat werd nog maar eens bewezen doordat het overlijden, begin oktober 2001, van Seppe Yperman compleet ten onrechte onopgemerkt bleef. Nochtans speelde deze oud-studentenpastor van de Katholieke Universiteit Leuven in 1969 een belangrijke rol bij het ontstaan van de Leuvense StudentenWerkgroep Homofilie (LSWH).

In dat boeiende tijdsgewricht was in de nasleep van 'Leuven Vlaams' zeker ook in deze oude universiteitsstad een progressieve emancipatiegolf onder studenten aan de gang. Ook de Universitaire Parochie (U.P.) zat duidelijk op dat spoor, mede onder invloed van de veelvuldige contacten met de collega's aan Nederlandse universiteiten en met figuren als pater Jan van Kilsdonk en Huub Oosterhuis. Zo werd binnen de U.P. geëxperimenteerd met de ritus (vrouwelijke pastores) en kritisch nagedacht over de rol en de structuren van de katholieke kerk.

In de lijn van deze ontwikkelingen werd in het voorjaar van 1969 in het themanummer over seksualiteit van het tijdschrift van de U.P. ook een artikel over homofilie geplaatst. En zoals steeds bij dergelijke 'seksnummers' reageerde de universitaire overheid niet echt enthousiast... Toch bracht dat de bal aan het rollen zodat op woensdag 29 oktober een grote teach-in plaatsvond die de start vormde van de LSWH, en die wegens een overrompelend succes twee weken later werd herhaald.

De rol van de U.P., en meer bepaald van haar voorman Seppe Yperman, kan hierbij niet onderschat worden. Met veel overtuiging steunde hij – ook financieel - de initiatiefnemers, dekte hij hen in tegen negatieve reacties. Daar bleef het niet bij: een tijdlang gingen de wekelijkse activiteiten van de LSWH door in de lokalen van de U.P. in de Jan Stasstraat. terwijl men voor de eerste Leuvense homofuiven terechtkon in het U.P.-kasteeltje in Wijgmaal.

Ypermans overtuigde en overtuigende openheid bleek verder ook uit zijn steun aan allerhande andere nieuwe sociale bewegingen.

BH

met dank aan prof. Jan Roegiers

w i l l y p r o o t (1 9 4 7 -
2 0 0 2)

Verkiezingsfolder van Willy Proot (2000)

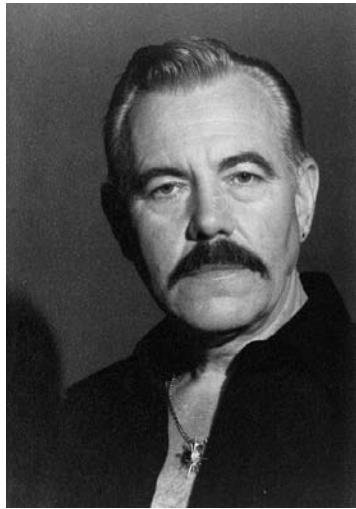
Op zaterdag 9 maart jl. namen vrienden en vriendinnen met tegenzin afscheid van Willy Proot, die enkele dagen daarvoor op 55-jarige leeftijd was overleden na een oneerlijke strijd tegen kanker. Geheel in over-

eenstemming met zijn wensen werden ze vergast op een circusnummer op groot scherm en een kom tomatensoep met balletjes, en kregen ze bovendien allemaal een boekje 'Woorden van Willy' mee met daarin een (half) levensverhaal. Zijn verhaal waarin z'n homoseksualiteit en een overwonnen drankverslaving centraal staan.

In de jaren zeventig was Willy Proot actief in de Oostendse Werkgroep Homofilie en de Gentse (Studenten)Werkgroep Homofilie, later het GOC/Homocentrum Gent, was vervolgens de spil van het homoradio-programma Roza op de Gentse vrije radio Toestel, lanceerde de idee van een Salon der Decadentie (dat echter niet van de grond kwam), en figureerde tijdens de gemeenteraadsverkiezingen 1982 als homokandidaat op de stadslidst Stad voor de Mens. Twee jaar geleden zette hij - ondertussen oprichter van enkele sociale restaurants en dagelijks werkend met mensen uit de derde en vierde wereld - opnieuw de stap, maar deze keer voor de SP.

Veel archivalia die deze activiteiten documenteren, had hij echter niet meer in zijn bezit: in een van die vele dronken buien had hij immers vele jaren geleden eens alles - waaronder ook de opnames van 100 Roza-uitzendingen - opgebrand. Voor een deel kunnen we nu echter onze toevlucht nemen tot 'Woorden van Willy'. Hij beschrijft er onder meer zijn engagement in de beweging ("Er zat ook weer een showelement in, op de barricaden staan, zwaaien met vlaggen: zonder naar het circus te gaan kon ik toch circus spelen.") en het succes van Roza. "Niemand gaf openlijk toe dat ze luisterden maar iedereen had gehoord wat erin verteld werd. En er werd veel verteld, er werden weinig onderwerpen uit de weg gegaan, van SM tot en met: 'hoe doen homo's het nu eigenlijk'. Ik herinner mij een interview met een Sabena-piloot die een folterkamer had. Als documentair geluidsmateriaal hadden we die met zijn kettingen laten rammelen. Schitterend! En brieven dat wij kregen!"

BH

Roger, jaren '70 (foto Cyril Baker)

'We verzamelen alles.' Deze simpele leuze, vergezeld van een rits categorieën 'materiaal', siert al enkele jaren het achterplat van dit tijdschrift. En het is geen gratuite slagzin: alles wat maar in verband staat met homoseksualiteit/lesbianisme interesseert ons en proberen we te vergaren. Bijgevolg zoeken we bijvoorbeeld archivalia van het homo/lesbisch verenigings- en bedrijfsleven... maar evengoed de papieren van individuele homo's, lesbiennes, biseksuelen, ouders/kinderen van, enz. Deze documenten (liefdesbrieven, dagboeken, foto's, geboortekaartjes, uitnodigingen voor vriendschapsverbintenissen,...) zijn uitermate belangrijk want ze geven onder meer aan hoe iemand zichzelf en zijn/haar seksualiteit en relatie(s) zag of werd gezien, hoe iemand daarmee omging en daaraan vorm gaf, welke problemen en/of uitdagingen hij/zij ontmoette.... En deze documenten illustreren bovendien de eventuele wijzigingen hierin in tijd en ruimte.

Privé-archieven horen dus vanzelfsprekend thuis in onze collectie. En gelukkig heeft het Fonds Suzan Daniel er ook al enkele in zijn bezit. Zo kregen we in 1999 reeds een erg mooi lesbisch archief geschonken, met dagboeken, briefwisseling, gedichten en tekeningen, enz. Omwille van het privacygevoelige karakter van dat materiaal en gezien de contractuele afspraken die hieromtrent werden gemaakt, zal dat archiefbestand echter nog een hele tijd 'gesloten' blijven.

De voorbije maanden kregen we op dit vlak met het 'archief Roger Vertongen (1929-1989)' een nieuw, zowel kwantitatief als kwalitatief erg belangrijk geheel in handen, dankzij zijn Engelse partner Larry E. Dawes en diens nieuwe vriend Patrick Muller. De privacyproblematiek is hier echter heel wat beperkter - nagenoeg alle erin vermelde personen zijn immers reeds overleden - zodat dit archiefbestand tamelijk snel voor geïnteresseerden kan worden opengesteld.

r o g e r v e r t o n g e n

Edouard Roger Vertongen zag het levenslicht op 2 november 1929 in Weerde bij Mechelen, waar hij bleef wonen tot aan zijn overlijden. In zijn jeugd verbleef hij in het kader van een uitwisselingsproject en met het oog op de vervolmaking van zijn kennis van het Frans een jaar bij een Brussels gezin, waarvan de vrouw nog als kok had gediend bij een adellijke familie. Roger leerde er naast de andere landstaal tevens koken en mocht eveneens balletlessen volgen. Dansen bleef een levenslange passie maar zijn te struise lichaamsbouw verhinderde dat hij in die richting een carrière kon uitbouwen. Uiteindelijk kwam hij dan maar via een ommetje bij de Kredietbank bij het departement reservaties van de nationale luchtvaartmaatschappij Sabena terecht, waar hij actief bleef tot hij in 1984 op brugpensioen ging. Naast een ommetje als Sabena-gids tijdens de Expo in 1958 kreeg hij als halve polyglot bij de nationale trots de verantwoordelijkheid voor het geven van opleiding in de veelvuldig veranderende reservatiesystemen in de schoot geworpen. Dat betekende concreet dat hij erg regelmatig de buitenlandse bureaus (New York, San Francisco, Johannesburg, Montréal, Tel Aviv,...) diende te bezoeken en voor hem dus, in tegenstelling tot de gemiddelde landgenoot van die tijd, 'sneller werelden opengingen'. En daaronder dus ook een andere 'homowereld'.

Doch niet enkel zijn fysieke verplaatsingen waren hier debet aan. Als tiener had hij via Duitse en later Canadese soldaten kennis gemaakt met en was hij zich bewust geworden van zijn (homo)seksualiteit. Later werd het een hobby - bijna zelfs een obsessie - constant te antwoorden op zoekertjes allerhande om alzo zijn kennissenkring uit te breiden. (En natuurlijk ook met seksuele doeleinden.) Ook zijn PR-functie in het kader van de Wereldtentoonstelling in Brussel in 1958 bracht hem logischerwijze in contact met een heleboel mensen. Ter illustratie: Roger verstuurde gewoonlijk vier- tot vijfhonderd nieuwjaarskaartjes.

f a m i l i e

De verhoudingen binnen de familie Vertongen waren intussen op zijn minst nogal gespannen. Rogers vader werkte als lasser bij de spoorwegen, zijn moeder die ontegensprekelijk de touwtjes in handen had, was huisvrouw. Sowieso was het in die tijd nogal ongebruikelijk dat jongens het ouderlijk huis verlieten vooraleer ze in het huwelijk traden. Volgens Larry was de dominante persoonlijkheid van moeder Vertongen echter een van de voornaamste redenen waarom Roger thuis bleef wonen, al was dat huis in de praktijk wel in een aantal afzonderlijke wooneenheden opgedeeld. Niettegenstaande Roger plichtsgetrouw elke ochtend op weg naar zijn werk wel bij zijn ouders binnensprong om goedendag te zeggen, stond hij niet meteen bovenaan de lijst der meest geliefde zonen. Ooit was Roger verloofd geweest met de dochter van een gendarme

Roger en René, begin jaren '60

uit de buurt, maar die relatie doofde zachtjes uit. De druk, vanwege zijn moeder, om te trouwen, bleef echter aanzienlijk. Deze pressie verdween toen Rogers negen jaar jongere broer huwde, en wanneer diens eerste zoon het levenslicht zag, speelde het eigenlijk geen rol meer wat Roger al dan niet deed. Diezelfde gebeurtenissen vormden ook het relatieve keerpunt wat betreft de relatie tussen Roger en zijn ouders, al bleef het er een met hoogtes en laagtes. In elk geval had die geboorte tot gevolg dat Roger niet meer echt als een totale mislukking werd gezien. (De relatie met zijn broer bleef echter als gevolg van compleet tegenovergestelde karakters slecht, in tegenstelling tot de verhouding tussen Larry en die broer.)

Een coming out ten aanzien van vader en moeder is er blijkbaar nooit geweest. Rogers broer was weliswaar op de hoogte, maar met de ouders is dat onderwerp nooit besproken: 'Roger trouwde gewoonweg niet.' In de praktijk wisten ze het natuurlijk maar al te goed. Partner Larry woonde immers meer dan twintig jaar bij hem in, heel wat andere mannen brachten er de nacht door, en Rogers woongelegenheid, een annex van het ouderlijke huis, hing vol met homo-erotische kunst... Maar dat onderwerp werd duidelijk niet geëxpliciteerd.

p a r t n e r s

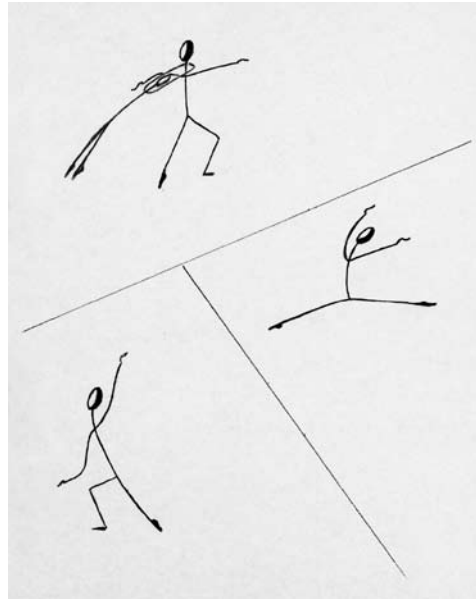
Rogers partners kenden ze dus wel. Een eerste belangrijke relatie had hij met Bernard Beckan, die ongeveer dubbel zo oud was (ca. 20 en 40 jaar). Deze vertegenwoordiger van British Rail in Brussel was hij - tijdens het cruisen? - tegen het lijf gelopen bij het hoofdstedelijke Hotel Métropole. Bernard bracht hem gedurende de enkele jaren dat de relatie duurde heel wat bij met betrekking tot fotografie en muziek. Toen Bernard echter zijn standplaats Brussel diende in te ruilen voor de Britse hoofdstad en hij Roger vroeg met hem mee te gaan, kon of wou deze daar niet op ingaan, hetgeen min of meer het einde van de relatie betekende. 'Like a lot of good Belgian boys Roger could not leave his family ties. Especially with Bernard who was very possessive.'

Leeftijds- en streekgenoot René vulde meteen het gat op dat Bernard achterliet. Getrouwd kon hij het jagen op mannen echter niet laten. Diens obsessieel en vooral onbesuisd getrim bracht hem meermaals in contact met de politie. Nadat hij al twee keer op het politiekantoor was mogen komen opdraven, zag Roger zich gedwongen René voor een ultimatum te plaatsen: een derde keer zou het definitieve einde van de relatie impliceren. En die derde keer kwam er...

Ongeveer in die tijd (mei 1965) kreeg Larry E. Dawes zijn eerste brief van Roger. Larry had een omzwachteld zoekertje geplaatst in het tijdschrift 'Films and Filming'. Het voor homo's erg onderdrukkende klimaat in Engeland beperkte serieus de contactmogelijkheden. Gelukkig had het voornoemde blad een zoekertjesrubriek waar 'veel' - alles is relatief - mogelijk was, al werd hieraan kort daarop een eind gesteld ten gevolge van de komst van een nieuwe hoofdredacteur. Larry had zich voorgesteld als 'a smart motor cyclist, amongst other things', en Roger zag blijkbaar wel iets in dat hardere imago. Van het een kwam het ander: Roger was nogal dikwijls voor het werk in London, waar Sabena een bureau had op Picadilly Circus, en dus werd er een afspraakje geregeld aan het station van East Croydon. Die ontmoeting, omschreven als liefde op het eerste gezicht, betekende het begin van een 24-jarige relatie. Larry, een gescheiden ingenieur met een zoon, had beroepshalve ook heel wat vrijheid zodat veel mogelijk was. En zijn buitenlandse verplaatsingen werden voortaan door Roger georganiseerd - vanzelfsprekend met tussenstop (en overnachting) in Brussel en met een 'upgrade'. Vrij vlug begon Larry uit te kijken naar een job op het continent zodat hij midden 1966 bij een bedrijf in Den Haag aan de slag kon. Voortaan werden de weekends afwisselend in de Nederlandse regeringsstad en in Weerde doorgebracht. Enkele jaren later kon Larry de overstap maken naar een Antwerpse petrochemische onderneming en begon het zoeken naar een appartement in de Scheldestad. Rogers vader maakte echter snel een eind aan die zoektocht: 'Roger has rooms. Why don't you live with him?' En zo gebeurde. Larry bleef uiteindelijk tot voor drie jaar in Weerde wonen.

p a r t n e r s e n v r i e n d e n

Larry beschouwt het feit dat noch hijzelf noch Roger jaloers was als een van de redenen waarom hun relatie zo succesvol was. Hun relatie was bijgevolg niet 'exclusief'. Gedurende die meer dan twee decennia had Roger alvast twee 'major affairs'. De eerste met Karl Ostman, een voor de nazi's gevluchte joodse afstammeling van een oud (en afgeschaft) Duits adellijk geslacht, die als vice-president van een grote Amerikaanse firma over een nagenoeg onbegrensde onkostenrekening kon beschikken. Karl zag zichzelf zowat als een reïncarnatie van Ludwig II van Beieren, en bracht Roger in de betovering voor de sprookjessfeer van Neuschwanstein en dergelijke kastelen. Op materieel vlak resulteerde deze relatie-naast-de-relatie in een erg uitgebreide collectie porselein. De tweede minnaar, Engelsman en narcist pur sang John Pollard, zette Roger op het tatoeagespoor, zodat deze uiteindelijk bijna van kop tot teen 'bewerkt' geraakte.

Ontwerp van pak voor de hoofddanser van en schetsen voor Rogers choreografie *L'étude en bleu*, 1957

René en Roger, begin jaren '60.

Roger, 1958

Roger en Bernard in Ramsgate, 1957

Zoals hierboven al werd aangegeven had Roger een erg uitgebreide kennissenkring: door zijn reizen – hij zat niet graag stil -, door zijn correspondentieactiviteiten, en natuurlijk ook door het sneeuwbaaleffect van ‘ons kent ons’ en ‘via-via’. Zijn interesse voor onder andere homo-erotische kunst zorgde er alvast voor dat hij bevriend geraakte met een heleboel artiesten, die hij bezocht en/of in Weerde ontving. Enkele namen: Alan Shapiro (= tekenaar A. Jay voor het Amerikaanse homoblad Drummer), Neil Godfrey (Engels beeldhouwer), Etienne (Amerikaans ‘erotic artist’) Cyril Baker (Engels fotograaf die trouwens een portret van Roger maakte dat een wedstrijd won), Mark Haddon (Engels kunstenaar met als pseudoniem ‘Orson’),... Via deze laatste persoon leerden Roger en Larry ook Touko Laaksonen, oftewel Tom of Finland – ‘a charming man’ -, persoonlijk goed kennen. Roger bezorgde hem alvast verschillende verhaallijnen voor de reeks ‘Kake’, die deze vervolgens licht aanpaste. ‘Tom said he had to put a woman in to try to make it more saleable, but it didn’t very well I understand.’ In elk geval was Tom of Finland tijdens de jaren ‘70 regelmatig te gast in ‘The Ivy Lodge’, zoals Roger zijn optrekkje in Weerde noemde. De afstand tussen beide groeide echter naarmate de ‘commerciële’ Amerikanen hoe langer hoe meer de touwtjes van zijn leven in handen kregen.

Roger en Larry bezaten origineel werk van alle hierboven vermelde kunstenaars. Dikwijls liet Roger trouwens iets in opdracht uitvoeren of maakten ze werk naar zijn suggesties. In België zelf was er daarnaast ook een Gentenaar die normaal de grote reclameborden voor bioscopen schilderde. Op Rogers vraag maakte hij kopies van foto’s uit de ‘athletic magazines’, de voorlopers van de homobladen.

u i t g a a n s l e v e n

Mede dankzij zijn werkgever heeft Roger een groot stuk van de wereld gezien. Over het uitgaansleven in andere delen van de wereld waren hij en Larry echter niet altijd zo te spreken. De Amerikaanse bars evalueerden ze als te ‘uptight’ en tamelijk onvriendelijk. ‘Zogezegd ging alles er daar nogal wild aan toe, maar zelf hebben we daar niks van gemerkt. Veel woorden, weinig actie, al waren er wellicht elders betere plaatsen waar we echter niet van op de hoogte waren.’ Ook Keulen stond in die tijd zeker niet bovenaan hun lijst. Bovendien sloten de bars er reeds om 01h00. Dan was er op de Belgische bars heel wat minder aan te merken. Vooral in Brussel waren er een aantal adressen (La Balance, bij Simone,...) waar de erg gemengde samenstelling van het publiek en de overweldigende ambiance bovenmatig in de smaak vielen. Ook twee Mechelse bars werden als fantastisch gecatalogeerd. Met de opening van The Boots in Antwerpen en de ontdekking van de Amsterdamse ‘scene’ verschoof echter geleidelijk het actieterrain.

Dat hardere ‘biker’-imago, en de voorliefde voor uniformen, kwamen geleidelijk ook meer op de voorgrond. Roger was alvast kortstondig

Roger, 1958

betrokken bij een Belgische MSC-club en bij een Europese ‘gay uniforms club’, bezocht onder meer wedstrijden in Asse,... Hij hield wel van een beetje gevaar, maar bijvoorbeeld zelf met een motor rijden deed hij niet, of op zijn minst niet graag.

o v e r l i j d e n

Roger sukkelde al vanaf jonge leeftijd regelmatig met zijn gezondheid. In de lijn hiervan stierf hij reeds op 25 augustus 1989 op 60-jarige leeftijd ten gevolge van een hepatitis B-besmetting, die hij wellicht in het begin van de jaren ‘80 in Nigeria had opgedaan. Aangezien deze ziekte in die tijd nog veelal niet werd gediagnosticeerd, was er niks meer aan te verhelpen toen duidelijk werd waaraan hij leed, alhoewel Roger in tegenstelling tot Larry niet zelf op de hoogte was van zijn beperkte levensverwachting. De laatste vijf jaar van zijn leven diende hij echter wel regelmatig in het ziekenhuis door te brengen. (Roger was dus al te ziek om rechtstreeks met de opkomst van Aids geconfronteerd te worden.) In elk geval was alles reeds vroeger geregeld opdat alle bezittingen naar de langstlevende partner zouden gaan.

Enkele jaren na Rogers overlijden begon Larry weer uit te gaan, en volgde er een hernieuwde kennismaking met Patrick, waarmee hij nu al vele jaren samenwoont. ‘How many get a second chance...?’

h e t a r c h i e f

Larry erfde dus al Rogers bezittingen. En aangezien Roger nogal een fanatieke verzamelaar was – ‘that’s Belgian, isn’t it?’ – nam dat nogal wat volume in. Niet alles bleef echter bewaard. Aan het begin van Larry’s relatie met Patrick had hij immers een goede vriend gecontacteerd. ‘I said: what should I do with all the letters? And he replied: destroy them. Which I did. Which now of course I regret. But I still think it was the best thing to do at that time. There was a box of about that size, just full of his letters and mine. Anyhow, people think it funny but we wrote every day. Three or four pages. I really don’t know what we said.’ Ook een reeks ‘plain pornographic pictures’ werden toen vernietigd.

De rest – kwantitatief een erg aanzienlijke hoeveelheid, kwalitatief erg interessant – werd wel bijgehouden. Al een hele tijd dachten Larry en vooral Patrick na over waar ze het best die collectie konden onder-

J'ai son portrait

J'ai son portrait. Oh image chérie
Portrait charmant si longtemps désiré,
Combien de fois mes yeux l'ont admiré?
Nul ne le sait, j'y passerais ma vie
De son image adorant chaque trait
Je lui souris et parfois je l'embrasse,
C'est sur mon cœur que j'ai fait une place
A son portrait.

J'ai son portrait pour me donner courage,
Si par hasard mon front est soucieux.
Seul avec lui, nous sommes deux,
C'est presque lui puisque c'est son image;
Tous deux souvent nous causons en secret
Mon âme entend sa voix enchanteresse;
Et je refait mon serment de tendresse
A son portrait.

J'ai son portrait, il saura bien me dire
S'il l'on m'oublie ou si l'on pense à moi;
Et si mon cœur était trahis par toi
Mes yeux sauraient dans ses yeux le lire;
J'aurais alors pour calmer mon regret
Ce talisman précieux que j'adore;
Car loin de lui, je puis le voir encore,
J'ai.....son portrait.

Poème de Roger, 1955

Enkele tekeningen van Roger, jaren '50-'60

brengen opdat ze niet verloren zou gaan. De grote hoeveelheid boeken betreffende het ballet werd zo aan een Brusselse balletschool geschonken. En voor de rest van het materiaal werd de blik in eerste instantie op het buitenland gericht, maar min of meer bij toeval leerden ze ook het Fonds Suzan Daniel kennen. En ondertussen werd al het grootste deel van Rogers archief overgedragen. Een niet-volledig overzicht:

Larry, jaren '60

- * circa 130 fotoalbums
- * dozen briefwisseling met Bernard, René, Karl en tientallen vrienden en penvrienden, aangevuld met vele honderden wenskaarten (wat deze laatste categorie betreft gelukkig ook heel wat kaarten aan of van Larry)
- * heel wat boeken (vnl. eenvoudige homolectuur) en tijdschriften (overwegend 'physique pictorial'-boekjes maar eveneens nummers van The Mattachine Society die Roger via een penvriend kreeg toegestuurd)
- * door Roger geschreven choreografieën
- * honderden gedichten en tekeningen van Roger
- * autobiografische teksten

Tijdens volgende overdrachten zal het bovenstaande nog verder worden aangevuld met de eerder vermelde kunstwerken, een grote collectie dia's, bijkomende briefwisseling (o.a. de correspondentie met Tom of Finland), enzovoort.

Minstens wat het reeds overgedragen materiaal betreft, ligt de klemtoon op de jaren vijftig en zestig. In die periode schreef Roger, op en top een dromer en een romanticus, onophoudelijk gedichten. Niet met het vooruitzicht ze te publiceren – alhoewel er tijdens de jaren '80 wel een aantal in De GAY Krant verschenen – maar gewoon 'to get it out of his system'. In de latere periode was hij veel minder artistiek bezig. Larry gokt op volgende verklaring: 'I satisfied his needs. We were rather busy with each other. It is unhappy people that are productive. When they are contented and happy they don't express themselves.' Ook de onzekerheid en angst – en de depressieve buien ten gevolge van Rogers moeilijke relatie met zijn familie - die uit nogal wat brieven blijken, verdwenen om dezelfde reden naar de achtergrond.

Naar verluidt zouden nagenoeg alle in het archief vernoemde personen zijn overleden. Op het vlak van de privacybescherming stelt ons dat bijgevolg nauwelijks voor problemen. De inventarisatie van het materiaal dat reeds in het bezit is van het Fonds is nagenoeg afgerond. Als alles loopt zoals gepland, zou dus eind dit jaar de inventaris van het hele archiefbestand klaar moeten zijn, zodat geïnteresseerden het materiaal kunnen raadplegen. U verneemt er beslist meer over in het decembernummer van deze nieuwsbrief.

Bart Hellinck

a c q u i s i t i o n

130 albums de photos, plusieurs boîtes d'archives pleines de lettres d'amours et de correspondance personnelle, des centaines de poèmes et de dessins, textes autobiographiques, oeuvres d'art d'artistes connus, livres et magazines, ... voici le contenu du fonds d'archives 'Roger Vertongen 1929-1989' que son partenaire Larry nous a donné il y a quelques mois.

Roger, né à Weerde près de Malines, faisait carrière à la Sabena – le département de réservations – et pouvait ainsi facilement visiter le monde entier. En plus sa passion de répondre à des petites annonces le mettait en contact avec des gens de partout. De ce fait 'd'autres mondes' se sont ouverts plus vite pour lui que pour son compatriote moyen, dont par exemple un autre monde 'gay'.

Ce don, important aussi bien sur le plan quantitatif que qualitatif, démontre très bien que le Fonds Suzan Daniel ne s'intéresse pas seulement aux archives des associations. 'Nous rassemblons tout', ce n'est pas un slogan gratuit que nous mettons déjà depuis des années sur la dernière page de cette lettre d'information. Nous cherchons effectivement aussi les archives des entreprises homos/lesbiennes (bars, saunas, ...) et de chacun(e) de nous. Nous voulons sauver nos lettres d'amour, journaux intimes, photos, faire-part de naissance et de décès, invitations à des fêtes, etc. parce que ces documents importants illustrent comment quelqu'un se voit lui- ou elle-même, comment il/ elle interprète ou modèle sa sexualité et ses relations, comment il/elle est vu(e) par d'autres personnes, quels défis il/elle a rencontrés, ... Et comme la société change constamment ces documents sont essentiels pour visualiser et comprendre les modifications éventuelles dans ces domaines selon le temps et l'espace.

Le Fonds Suzan Daniel veut donc sauver de pareils documents. Nous voulons cependant souligner que le Fonds est bien évidemment très conscient des responsabilités qu'il porte quant à la protection de la vie privée. Cela veut donc dire que nous resterons de toute façon prudents dans notre pratique, même si cela signifie à notre regret qu'on ne peut pas encore consulter des grandes parties de notre collection.

theses en overzicht

Les recherches à thème homosexuel/lesbien se dérobent encore trop souvent à notre vue. Pourtant chaque année de plus en plus d'étudiant(e)s choisissent de se mettre à une telle étude. Voici donc une liste certainement incomplète de mémoires des dernières années académiques et quelques suppléments aux aperçus que nous avons insérés dans les numéros 2 et 3 de ce périodique.

Artisien Michaël

Expression et répression de l'homosexualité masculine, ULB-Sciences Sociales, 2001

Bataille Nico

Homoseksualiteit bij Vlaamse jongeren : een kwalitatieve studie van ont-haalbrieven geschreven aan homoverenigingen, RUG-Sociologie, 2001

Bauer Dominique

De juridische interpretatie van homoseksualiteit in het kerkelijk recht, KUL, 2001

Bernard Guillaume

La place de l'homosexualité dans la paranoïa chez Freud, UCL-Psychologie, 2001

Bosmans Freija

In beweging: agogisch handelen in nieuwe sociale bewegingen. Een exploratief onderzoek in de holebi-, milieu-, anti-racisme-, vrouwen- en Derde Wereldbeweging, KUL-Pedagogische wetenschappen, 1999

Cauwenberg, Marjan

De betekenis van het thema (homo)seksualiteit in de Vitae Caesarum van Suetonius, KUL-Griekse filologie, 1999

Claeys Catherine

Een psychoanalytisch perspectief op de verschillende vormen van homoseksualiteit bij de vrouw, RUG-Psychologie, 1999

Clermont Nathalie

Approche de la parentalité de couples homosexuels ayant eu un enfant par insémination artificielle avec donneur, ULB-Psychologie, 2000

Cockx Frank

Over levenspolitiek en leren. Een casestudy over de betekenis voor de volwassenenvorming van biografisch leren van homoseksuelen, KUL-Doctoraatsproject, 1999

Cockx Sven

Homoseksuele mannen binnen de Vlaamse huisartspraktijk. Een piloot-studie op basis van een schriftelijke enquête, VUB, 2000

Cuvelier Elke

Identiteitsontwikkeling bij jonge homoseksuele mannen en vrouwen, VUB-Psychologie, 2001

De Bock Mark

De leefwereld en de beleving van mensen met HIV : een kwalitatief onderzoek, RUG-Orthopedagogiek, 1999

De Cleene Bruno

Verspreiding van HIV/AIDS in de wereld: vergelijkende studie over de oorzaken van de verdere verspreiding en de mogelijke preventiestrategieën, KUL-Antropologie, 2000

De Coninck Mieke

Het belang van chemokines en coreceptoren in HIV-infectie en factoren die de ontwikkeling tot aids beïnvloeden : literatuuronderzoek, RUG, 2000

Deconninck Hélène

L'évaluation des campagnes de prévention du Sida en Communauté française de Belgique, UCL-ESPO/IAG, 2000

Defoer Eva

De aids-preventiemarkt in Vlaanderen : een likeability-onderzoek van aids-campagnes, RUG, 2001

De Haen Jan

Het accentuatieve effect in de beoordeling van attitude uitspraken over homoseksualiteit: een connectionistische benadering, VUB-Psychologie, 2001

Delannoy Emmie

Psychosociale gevolgen en coping na outing bij homoseksuele adolescenten : een literatuurstudie, RUG, 2001

De Schampheleire Tom

Psychotherapie bij transseksualiteit - mogelijkheden en beperkingen, RUG, 2000

Desplenter Sarah

Invloed van de aidsproblematiek op de reclame- en sponsoringstrategie van Durex, RUG, 1998

Devos Evi

De psychosociale ontwikkeling bij kinderen uit een alternatieve gezinsvorm : lesbisch ouderschap, RUG, 2001

Dewaele Alexis

Relatiekenmerken van homoseksuele koppels, RUG, 2001

Dewandeleer Sandra

Attituden van Vlaamse jongeren ten aanzien van homoseksualiteit, VUB-Psychologie, 2001

Foerier, Koen P.L.

Homoseksualiteit en homoseksueel gedrag bij mannen: een verken-nende literatuurstudie, KUL-Familiale en seksuologische wetenschappen, 2000

Garcia Santacruz Sylvie

Homoseksualiteit en kindwens, VUB-Pedagogie, 2001

Gensale Barbara

L'Homosexualité féminine et le phallus paternel idéalisé, Univ Mons-Sciences psychopédagogiques, 2000

Ghekiere Stefanie

Actuele psychoanalytische beschouwingen over de incidentele homoseksualiteit in de puberteit, RUG, 2001

Goetstouwers Inge

De pijn van het zijn: de identiteitsvorming bij homoseksuelen, Lessius Hogeschool Antwerpen-Assistent psychologie, 2001

Goossens Veronique

De evolutie van de AIDS-problematiek in Vlaanderen vanuit vrijzinnig standpunt, VUB, 2000

Haest Jo L. M.

You make me feel like a natural woman ... Een sociologische casestudie over seksualiteitsbeleving bij man-vrouw transseksuelen in heteroseksuele (seksuele) ontmoetingen, RUG, 2001

Heymans Wim

Verbeelding van de aids-problematiek in de film : een kwalitatieve inhoudsanalyse aan de hand van tien films, RUG, 2000

Hubert Nathalie

Penser le latex au temps du SIDA, penser l'amour autant que le sexe, UCL-Sexologie, 2000

Jeanmart Caroline

Composition, décomposition et recomposition du réseau de sociabilité au cours du processus d'annonce de l'homosexualité masculine, UCL-ESPO/POLS, 2001

Kahn Caroline

Approche du vécu de l'enfant en âge de latence issu d'un couple de femmes homosexuelles, ULB-Psychologie, 2000

Laget Sigrid

Provenance-problematiek in verenigingsarchieven: het archief van Karel De Coninck en Guy Verriest; het archief van Gesprekscentrum Brugge (GC), Gespreks- en Onthaalcentrum Brugge vzw (GOC), Gewestelijk Opvangcentrum voor Alleenstaanden vzw (GOCa), VUB-Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer, 2000

Lepoivre Valérie

Cohabitation légale, homoparentalité et demande de reconnaissance chez les couples homosexuels féminins, UCL-Sexologie, 2001

Luypaert Nathalie

Les représentations stéréotypiques de l'homosexualité masculine et l'impact sur l'image de soi, ULB-Psychologie, 2000

Makay Annemarie

Vrouwwording versus homoseksuele objectkeuze in het licht van de moeder-dochterrelatie : een kritische studie van Freuds gevalstudie 'Dora', RUG-Psychologie, 2001

Micciche Franca

Homosexualité et homoparentalité : étude de la représentation de l'homosexualité et de la parentalité homosexuelle, Univ Mons-Sciences Psychopédagogiques, 2001

Mostien Els

Vormingswerk in halebiverenigingen: verkennend onderzoek naar de opvattingen, visies en functies bij de lokale verantwoordelijken, KUL-Pedagogische wetenschappen, 2000

Panesi Kim

Homoseksueel ouderschap in het licht van de belangen van het kind, RUG-Agogiek, 2000

Pauwels, Marian

Homoseksualiteit in het hedendaagse China, KUL-Sinologie, 2001

Pizzoferrato Frédéric

Evolution et réception de l'image de l'homosexualité dans la société, Univ de Mons-Sciences Psychopédagogiques, 2000

Reynaert Katrien

Communicatie en empathische accuraatheid tussen lesbische koppels, RUG, 2001

Stuyver Isabelle

Individuele kenmerken en de samenhang met relatietevredenheid bij homo- en heteroseksuele koppels, RUG, 2001

Uytterhoeven Kristof

De staat van de transseksuele persoon: rechtsvergelijkende analyse en proeve van oplossing naar Belgisch recht, KUL-Rechten (doctoraat), 2000

Van Alsenoy Isa

Holebi's in woord en beeld: de uitdaging van een media-afhankelijke minderheid; een inhoudsanalytisch onderzoek naar de beeldvorming rond homoseksualiteit in zeven Vlaamse dagbladen, VUB-Communicatiewetenschappen, 2000

Van Der Smissen, Kitty

Zelfmoordgedrag bij lesbische meisjes: een literatuurstudie, KUL-Pedagogische wetenschappen, 2001

Vannutten, Mieke

Kerk, geloof en homoseksualiteit, KUL-Godsdienstwetenschappen, 2001

Verbert, Veronique

De educatieve component in preventie en voorlichting: een verkennend onderzoek naar aidsvoorlichting voor holebi's, KUL-Pedagogische wetenschappen, 2001

Vlaemynck Hadewych

De relatie tussen homoseksuele adolescenten en hun ouders vanuit psychoanalytisch perspectief, RUG-Psychologie, 2001

Zwijsen Ingrid

Homoseksualiteit op school en in de klas, Hogeschool Antwerpen, 2001

n a a r a f

a c t i v i t e i t e n

Elders in deze nieuwsbrief kan u lezen dat precies veertig jaar geleden de eerste bijeenkomst plaatsvond van het COC Vlaanderen, de eerste Nederlandstalige homogroep van ons land. Deze verjaardag willen we niet zomaar laten voorbijgaan. Daarom organiseert het Fonds op zondag 22 september, om 10h00, in Het Roze Huis (Draakplaats 1, 2018 Antwerpen) een causerie met Walter Van Boxelaer, initiatiefnemer en bezieler van het COC Vlaanderen.

Bijna een maand later, op zaterdag 19 oktober, plannen we opnieuw iets in het kader van de jaarlijkse Lesbiennedag in Gent. Het is de bedoeling een in de vergetelheid belande lesbische BV-avant-la-lettre weer in herinnering te brengen.

Voor meer informatie: contacteer gewoon het Fonds. Leden worden sowieso nog afzonderlijk verwittigd.

h o p e l o o s ?

Medewerk(st)er zijn van het Fonds Suzan Daniel leidt bijna onvermijdelijk tot erg deprimerende momenten. Wanneer je na heel wat zoekwerk eindelijk iemand op het spoor bent gekomen die vervolgens verklaart dat hij/zij net enkele jaren daarvoor alles met het oud papier heeft meegegeven – en je dus nog maar eens een keer ‘net’ te laat bent – zakt de moed je bij momenten echt wel in de schoenen.

Een voorbeeld. Het Fonds heeft op dit moment een fichier van ongeveer 400 adressen van homo/lesbische verenigingen en bedrijfjes (sauna's, bars, restaurants, disco's,...) in België. Wanneer de vier vaste medewerk(st)ers van het Fonds elk wekelijks één adres zouden bezoeken, zijn ze hiermee bijgevolg twee jaar zoet. En dan houden we nog totaal geen rekening met de opvolging van de generaties binnen de groepen, noch met de sluiting en opening van allerhande zaken, noch met de overvloed aan websites, toneelstukken/films/...

Tot onze spijt is dat praktisch niet haalbaar. Elk van de medewerk(st)ers van het Fonds heeft nog een beroeps- en relationeel leven waar we ook graag nog wat tijd aan besteden. Elk van de medewerk(st)ers is betrokken bij allerhande andere aspecten van de werking van het Fonds (verwerking, administratie, nieuwsbrief en activiteiten,...).

En zelfs moest het voorgaande haalbaar zijn, wat dan met alle individuele homo's en lesbiennes. Zoals uit het artikel over Roger Vertongen blijkt, zijn we ook meer dan geïnteresseerd in hun materiaal. Die vele tienduizenden Belgische homo's, lesbiennes, biseksuelen, ouders/kinderen van..., maken echt niet allemaal deel uit van de vrienden- en kennissenkring van het handvol medewerk(st)ers van het Fonds.

Volstaat het voorgaande om elk van u ervan te overtuigen dat we uw hulp echt wel nodig hebben? Wordt bijgevolg allen ambassadeur of ambassadrice van het Fonds! (Contacteer ons even voor bijkomende informatie: we geven u graag een aantal tips.)

h o b 8

In het volgende nummer van deze nieuwsbrief zullen we uitvoerig ingaan op de resultaten met betrekking tot de ontsluiting van de collectie van het Fonds: de verzameling affiches, de boeken en tijdschriften, de collectie 'los materiaal', enkele archiefbestanden,...U leest er dan ook meer over de verwezenlijking van de eigen fsd-website en onze inspanningen om het digitale deel van ons homo/lesbisch erfgoed te bewaren.

à s a u v e r

Il y a encore beaucoup de matériel qui doit être sauvé. Aidez-nous. Vous avez du matériel concernant l'homosexualité ou le lesbianisme (brochures, affiches, périodiques, photos, lettres,...) et vous désirez vous en débarrasser? Ou de le mettre en valeur en nous le léguant? N'hésitez pas, contactez-nous.

r e d d i n g s b o e i

Het Fonds Suzan Daniel heeft al heel wat kunnen redden. Toch blijft het een peulenschil in vergelijking met de massa materiaal waarin het Fonds is geïnteresseerd. Materiaal dat er thuishoort. Materiaal dat het meer dan waard is bewaard te blijven. Gooi dus a.u.b. voortaan niks meer zomaar weg. Geef ons eerst een seintje.

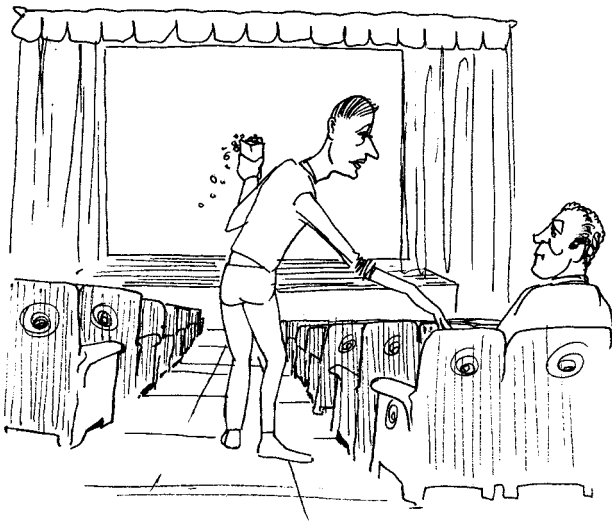
3	editoriaal
4	het fonds in 2001-2002
5	suzy solider of de dualiteit
6	miscellanea
10	aanwinsten
16	thesissenoverzicht
18	naar af

The internal working of an archives is ongoing. You're always refining policies and you're always looking for new material. And as new material particularly in mediums other than paper – like film and video – come in, and for us a lot of artefacts like T-shirts, banners, buttons and posters, matchbook covers (we have a large music, photograph and poster collection)- these all require specific knowledge for long-term preservation. And each area presents certain new problems.

Kester Norman G., Queering the historical record: an interview with Harold Averill of the Canadian Lesbian and Gay Archives, in: *Liberating Minds. The Stories and Professional Lives of Gay, Lesbian and Bisexual Librarians and Their Advocates*, Jefferson, McFarland, 1997, p.111.

"I never thought about it before. I just thought I was normal. I don't think there's a connection." This was the response when I recently asked a heterosexual female librarian (who tends to be liberal and self-insightful otherwise) how her heterosexuality relates to her being a librarian. I think that most heterosexuals would respond similarly. When I asked lesbian librarians how their lesbianism affects being librarians and vice versa, it seemed obvious to them that there was a connection.

Holman Jill, Loving women, loving learning. Linking the lesbian and the librarian, in: *Liberating Minds. The Stories and Professional Lives of Gay, Lesbian and Bisexual Librarians and Their Advocates*, Jefferson, McFarland, 1997, p.198.

"Is this seat taken?"

Uit: The Gay world of Kenneth Marlowe, Kenneth Marlowe, 1966.

brochures boeken livres tijdschriften périodiques
krantenknipsels coupures de presse elpees albums
cd's disques compact cassettes videobanden dia's
diapositives photographies affiches vlaggen
drapeaux spandoeken banderoles prentkaarten cartes
postales brieven lettres promotiemateriaal documents

FONDS

suzan daniel

homo/lesbisch archief en documentatiecentrum
archive et centre de documentation homo/lesbien

we verzamelen alles ... bel, schrijf of mail ons
nous rassemblons tout ... n'hésitez pas à nous contacter

postbus/boîte postale 569 B-9000 Gent 1 / Gand 1
suzan.daniel@skynet.be
09-223.63.74 (Anne) 09-223.58.79 (Bart)
rek. nr./n° de compte 068-2150156-81